

TITLUL PRELIMINAR

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND PROCEDURA PENALĂ ȘI PROCESUL PENAL

Secțiunea I

Activitatea judiciară penală în România

Activitatea judiciară penală din România se înscrie în paradigma respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei având ca finalitate asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei prevăzute, în principal, în următoarele documente: Carta internațională a drepturilor omului, Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, Convenția Organizației Națiunilor Unite asupra drepturilor copilului și Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene, precum și pentru garantarea respectării Constituției și a legilor țării¹.

Astfel, așa cum se precizează și în Legea nr. 304/2022 organizarea judiciară are ca obiectiv de bază asigurarea respectării drepturilor la un proces echitabil și judecarea proceselor de către instanțele judecătorești în mod imparțial și independent de orice influențe externe. În dispozițiile constituționale (art. 124-125 și art. 131-132) se arată că justiția se realizează prin instanțele judecătorești stabilite prin lege unde judecătorii sunt independenți și se supun numai legii, iar procurorii în activitatea judiciară reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

Față de aceste aspecte, putem arăta că activitatea judiciară penală este realizată de către organele specializate ale statului și anume: organele de cercetare penală, procurorul, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară și instanțele judecătorești. În afara organelor judiciare în procesul penal mai participă părțile (sunt subiecți procesuali care exercită sau împotriva cărora se exercită o acțiune judiciară – inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente), subiecții procesuali principali (suspectul și persoana vătămată), cât și alți subiecți procesuali (martorul, expertul, interpretul, agentul procedural, organele speciale de constatare, precum și orice alte persoane sau organe prevăzute de lege având anumite drepturi, obligații sau atribuții în procedurile judiciare penale).

Secțiunea a II-a

Procesul penal – noțiune, scop, fazele procesului penal

Activitatea judiciară penală se desfășoară atunci când din punct de vedere al dreptului penal substanțial s-a săvârșit o infracțiune, în sensul că aceasta este prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o, fiind singurul temei al răspunderii penale (art. 15 C. pen.²).

---

¹ Constituția României, publicată în M. Of. nr. 233 din 21 noiembrie 1991, precum și legea de revizuire nr. 429/2003 Capitolul VI referitor la autoritatea judecătorească și Legea nr. 304/2022 privind organizarea judiciară, publicată în M. Of. nr. 827 1104 din 16 noiembrie 2022, cu ultima modificare prin Legea nr. 132/2025.

² Codul penal adoptat prin Legea nr. 286/2009 și pus prin aplicare prin Legea nr. 187/2012 – M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012.

Prin Codul de procedură penală¹ sunt reglementate activitățile pe care le realizează organele judiciare în activitatea lor în cazul săvârșirii unei infracțiuni și care constituie conținutul formal al procesului penal.

Dispozițiile de procedură penală, așa cum se arată în art. 1 din Cod, prezintă normele de procedură penală ce reglementează desfășurarea procesului penal și a altor proceduri judiciare în legătură cu o cauză penală.

Trebuie menționat faptul că dispozițiile din Codul de procedură penală se aplică în cazul săvârșirii oricărei infracțiuni, incluzând aici și procedurile speciale, cum ar fi: acordul de recunoaștere a vinovăției, contestația privind durata procesului penal, procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice, procedura în cauzele cu infractorii minori, procedura dării în urmărire, procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri, procedura în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare, procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării, procedura privind cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală, cât și normele de procedură care sunt stipulate în alte legi cu privire la anumite infracțiuni având ca exemplu Legea nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri², unde în art. 19-21 se face referire la dispozițiile procedurale.

Întrucât în Codul de procedură penală procesul penal este reglementat prin dispoziții procesuale, cât și procedurale, el reprezintă de fapt o ramură distinctă a dreptului procesual penal și anume³ *reprezintă o activitate reglementată de lege, desfășurată de organele judiciare anume desemnate în acest scop cu participarea părților, a subiecților procesuali principali și a altor subiecți procesuali, având ca scop constatarea existenței sau nu a infracțiunilor, precum și garantarea drepturilor părților și a celorlalți participanți în procesul penal.*

Putem spune că procesul penal are ca **scop imediat** constatarea săvârșirii unor fapte ce constituie infracțiuni și strângerea probelor necesare pentru a vedea dacă există sau nu temeiuri de trimitere în judecată. Prin săvârșirea unei infracțiuni se ajunge la un conflict de drept ce constituie obiectul juridic al procesului penal. Mai putem arăta faptul că procesul penal are și un **scop mediat** constând în garantarea drepturilor părților și a celorlalți participanți în procesul penal, astfel încât să fie respectate prevederile Constituției, ale legii și a dispozițiilor Uniunii Europene în materie procesual penală.

Având în vedere că procesul penal presupune o activitate judiciară complexă, acesta se desfășoară în cazul săvârșirii unei infracțiuni pe mai multe etape necesare și succesive ce constituie faze ale procesului penal.

Astfel, în cadrul procesului penal avem cuprinse patru faze: urmărirea penală, camera preliminară, judecata și punerea în executare a hotărârilor penale.

În *faza de urmărire penală* se procedează la diferite activități care au ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care

---

¹ Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale – M. Of. nr. 515 din 14 august 2013.

² Publicată în M. Of. nr. 163 din 06 martie 2014.

³ Majoritatea autorilor din literatura de specialitate dau o definiție asemănătoare. I. Tanovicianu, V. Dongoroz, *Tratat de drept penal și procedura penală*, vol. IV, ed. a II-a, București 1947; Gr. Theodoru, *Tratat de drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, București, 2007; Gh. Mateuț, *Procedura penală – Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2019, p. 25.

au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată [art. 285 alin. (1) C. pr. pen.].

În *faza camerei preliminare* obiectul acestei proceduri îl constituie verificarea, după trimiterea în judecată a competenței și a legalității sesizării instanței, precum și verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală (art. 342 C. pr. pen.). Trebuie să arătăm că este una dintre fazele procesului penal întrucât în cadrul acesteia se parcurg mai multe etape în care pot fi exercitate drepturile procesuale ale părților având în vedere aici și dispozițiile Deciziei Curții Constituționale nr. 641/2014¹, potrivit cărora aceasta este o fază filtru până la faza de judecată în care participanții procesuali participă la procedură și pot administra probe.

În *faza de judecată*, instanța de judecată soluționează cauza dedusă judecății cu garantarea respectării drepturilor subiecților procesuali și asigurarea administrării probelor pentru lămurirea completă a împrejurărilor cauzelor în scopul aflării adevărului, cu respectarea deplină a legii [art. 349 alin. (1) C. pr. pen.]. Și în această fază rolul judecătorului este esențial, el exercitând un rol activ în vederea aflării adevărului și al respectării dispozițiilor legale, iar procedurile desfășurate trebuie să aibă un caracter echitabil.

În *faza de executare a hotărârilor penale*, după ce rămân definitive ele devin executorii și sunt puse în executare. Facem precizarea că hotărârile nedefinitive sunt executorii doar atunci când legea dispune acest lucru. În cadrul procesului penal apar *raporturi juridice procesual penale* specifice acțiunii penale care sunt de fapt raporturi procesuale între părți sau între părțile în proces și organele judiciare (exemplu luarea unei măsuri preventive). Pot exista și raporturi procesuale civile, adiacente acțiunii civile atunci când se exercită alături de acțiunea penală în cadrul procesului penal (are ca obiect tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale).

Raportul juridic procesual penal poate avea ca structură anumite elemente și anume: 1. Subiecții raportului juridic care sunt participanții la procesul penal și anume, statul reprezentat de organele judiciare, părțile, subiecții procesuali principali, avocatul, precum și alți subiecți procesuali; 2. Conținutul raportului juridic procesual penal care se referă atât la drepturile, cât și la obligațiile participanților în procesul penal; 3. Obiectul raportului juridic care întotdeauna se referă la stabilirea existenței sau inexistenței raportului de drept penal substanțial ce se soluționează prin activitatea judiciară. Trebuie arătat faptul că aceste raporturi juridice procesual penale au trăsături specifice, și anume: sunt de autoritate, iau naștere, de regulă, fără voința părților (cu excepția infracțiunilor unde punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate – art. 295 C. pr. pen.); în majoritatea raporturilor, unul dintre subiecți este un organ judiciar.

Secțiunea a III-a **Știința dreptului procesual penal**

Știința dreptului procesual penal este o ramură distinctă a sistemului nostru de drept având un caracter autonom și nu se rezumă la o acumulare de cunoștințe a normelor de procedură penală, ci din contră, studiază elementele comune ale normelor ce reglementează

---

¹ Publicată în M. Of. nr. 887 din 5 decembrie 2014.

desfășurarea procesului penal, stabilește anumite concepte fundamentale referitoare la acțiunea penală, la probe, mijloace de probă, acte și măsuri procesuale, precum și conexiunea dintre acestea.

Prin acest studiu, se cercetează din punct de vedere teoretic modul de aplicare a normelor procedurale în spațiu și timp, interpretarea lor, principiile fundamentale, competența, probele, iar atunci când se constată că reglementarea acestor norme nu este corespunzătoare se pot face propuneri *de lege ferenda* avându-se în vedere și studiul practicii judiciare în aplicarea acestor norme.

Codul de procedură penală, prin adoptarea sa a fost sistematizat în Partea generală (art. 1-284) și Partea specială (art. 285-603).

Ca obiect al reglementării procesului penal, putem arăta că acesta îl reprezintă normele de procedură penală care asigură exercitarea eficientă a atribuțiilor organelor judiciare, cu garantarea drepturilor părților și a celorlalți participanți în procesul penal, folosindu-se mai multe metode, cum ar fi: metoda istorică, analiza și sinteza, inducția și deducția.

Facem precizarea că obiectul procedurii penale îl constituie procesul penal (reprezintă o activitate judiciară concretă prin care se aplică legislația penală), dar nu se confundă cu acesta întrucât procedura penală este cea care stabilește activitățile și regulile de desfășurare a activităților și anume: care sunt organele judiciare (art. 30 C. pr. pen.), atribuțiile și competența acestora, care sunt drepturile și îndatoririle organelor judiciare, precum și a părților și a tuturor participanților din proces. Mai menționăm faptul că aceste reguli sunt de strictă interpretare, indiferent în ce fază a procesului penal ne aflăm.

Deși normele de procedură penală au un caracter autonom, analizându-le din punct de vedere al științei dreptului procesual penal, putem arăta că acestea au legătură și cu alte științe, cum ar fi: teoria generală a dreptului (ale cărei norme stau la baza majorității științelor juridice) sau legătura cu criminalistica¹ care întotdeauna se desfășoară pe baza și în conformitate cu normele de procedură penală (ascultarea suspectului, inculpatului, a martorilor, efectuarea unor percheziții, a reconstituirii). De asemenea, putem arăta legătura dreptului procesual penal cu medicina legală, prin constatările sau expertizele medico-legale dispuse conform normelor de procedură penală, care relevă aspecte importante ale probatoriului (autopsia medico-legală, examinarea medico-legală, exhumarea, examinarea fizică, expertiza genetică judiciară). O legătură strânsă există și cu psihiatria judiciară (art. 184 C. pr. pen. efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice), cât și cu psihologia judiciară având în vedere modul de audiere a suspectului sau inculpatului sau a martorilor.

Din punct de vedere al științei dreptului procesual penal arătăm că izvoarele acesteia semnifică de fapt sursele, originea, factorii de determinare și crearea dreptului².

Ca izvor principal al dreptului procesual penal avem Constituția care este legea fundamentală ce stabilește reguli cu caracter general, cât și Codul de procedură penală, care cuprinde aproape totalitatea normelor care organizează și sistematizează activitatea procesuală.

Mai putem arăta aici că sunt izvoare ale dreptului procesual penal și Codul penal în dispozițiile referitoare la renunțarea aplicării pedepsei și amânarea aplicării pedepsei (art. 80-90 C. pen.) și lipsa plângerii prealabile și împăcarea părților (art. 157-159 C. pen.).

---

¹ N.E. Buzatu, *Criminalistica*, Ed. Pro Universitaria, București, 2013, p. 18.

² I. Ceterchi, I. Craioveanu, *Introducere în teoria generală a dreptului*, Ed. All, București, 1996, p. 52.

Izvor al dreptului procesual penal mai poate fi și Codul de procedură civilă ce conține dispoziții aplicabile procesului penal, cum ar fi art. 952 referitor la sechestrul asigurător sau cu privire la soluționarea acțiunii civile în cadrul procesului penal privind răspunderea civilă delictuală prevăzută de art. 1349 C. civ.

Atât legile, cât și Ordonanțele de urgență ale Guvernului sunt considerate izvoare ale dreptului procesual penal precum și Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară.

Mai pot fi izvoare ale dreptului procesual penal deciziile Curții Constituționale, tratatele Uniunii Europene, celelalte reglementări ale Uniunii Europene în materie procesual penală, precum și ale pacte și tratate privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care România este parte.

Chiar dacă practica judiciară nu constituie un izvor de drept ea poate influența dreptul procesual penal, în vederea îmbunătățirii normelor procedurale.

Normele de procedură penală în general sunt clare, iar atunci când este cazul ele explică și anumiți termeni [art. 41 alin. (2) prin locul săvârșirii infracțiunii se înțelege locul unde s-a desfășurat activitatea infracțională, în total sau în parte, ori locul unde s-a produs urmarea acesteia].

Astfel, prin interpretarea normelor procedurale putem cunoaște care sunt limitele fiecărei reglementări și care pot să asigure buna desfășurare a procesului penal. În funcție de cine face interpretarea, putem avea: o interpretare legală – se face prin norme juridice de cel care a emis aceste norme [exemplul arătat la art. 41 alin. (2) C. pr. pen.]; o interpretare judiciară pe care o fac organele ce instrumentează o cauză penală și o interpretare doctrinară care nu este obligatorie și care se poate face de cei care analizează din punct de vedere teoretic normele procesual penale.

Așa cum s-a arătat și în practica judiciară, premisa coerenței și predictibilității sistemului judiciar constă în previzibilitatea interpretării și aplicării normelor de drept.

În operațiunea de interpretare a normelor juridice, magistratul este chemat să deslușească voința legiuitorului în edictarea acestora.

Una dintre cele mai utilizate metode de interpretare și, de regulă, prima la care apelează magistratul, este cea literală sau gramaticală, deoarece în acest fel se asigură, cu cea mai mare certitudine, condiția previzibilității legii.

În acest sens, în Avizul nr. 11 din 2008 al Consiliului consultativ al Judecătorilor Europeni, în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, privind calitatea hotărârilor judecătorești se arată că „examinarea chestiunilor în drept trece, într-un mare număr de cazuri, prin interpretarea regulii de drept. Această putere de interpretare nu trebuie să ne facă să uităm că judecătorul trebuie să asigure securitatea juridică, ce garantează previzibilitatea, atât a conținutului regulii de drept, cât și a aplicării sale și contribuie la calitatea sistemului judiciar”¹.

Cu privire la interpretarea judiciară arătăm faptul că se poate aplica regula *in dubio pro reo* ori de câte ori după administrarea întregului material probatoriu orice îndoială în formarea convingerii organelor judiciare se interpretează în favoarea suspectului sau inculpatului [art. 4 alin. (2) C. pr. pen.].

Așa cum prevede legea procesual penală în art. 13, aceasta se aplică în procesul penal actelor efectuate și măsurilor dispuse de la intrarea ei în vigoare și până în momentul ieșirii

---

¹ C. Ap. Cluj, s. pen. și pt. cauze cu minori, dec. nr. 667 din 5 august 2014, www.lege5.ro.

din vigoare, cu excepția situațiilor prevăzute în dispozițiile tranzitorii și se aplică pe teritoriul României, cu excepțiile prevăzute de lege.

Potrivit art. 15 alin. (2) din Constituția României, legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile. Acest principiu fundamental, nu se aplică în cazul normelor procesual penale, care așa cum se arată în art. 13 C. pr. pen. operează de la intrarea lor în vigoare, cu mențiunea că normele care devin neconstituționale prin decizii ale Curții Constituționale devin operabile și în cadrul procesului penal, indiferent de faza procesuală în care ne aflăm, dacă legiuitorul nu modifică norma pentru a fi constituțională.

Putem aminti aici ca o excepție de la principiul teritorialității aplicării legii procesual penale dispozițiile Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară în materie penală¹ referitoare la comisia rogatorie internațională în materie penală, aceasta fiind o formă de asistență judiciară care constă în împuternicirea pe care o autoritate judiciară dintr-un stat o acordă unei autorități din alt stat, mandatată să îndeplinească, în locul și în numele său, unele activități judiciare privitoare la un anumit proces penal.

---

¹ Republicată în M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019, cu ultima modificare prin Legea nr. 173/2024.

TITLUL I

PRINCIPIILE ȘI LIMITELE APLICĂRII LEGII PROCESUAL PENALE

Capitolul I

Principiile dreptului procesual penal

Principiile legii procesual penale sunt acele elemente pe care se întemeiază normele de drept procesual penal, orientând comportamentul organelor judiciare, cât și a celorlalți participanți în procesul penal, acestea aplicându-se în toate procedurile penale, indiferent de faza în care se află procesul penal sau dacă se aplică și altor proceduri judiciare în legătură cu o cauză penală.

Chiar dacă aceste principii au o aplicabilitate largă, trebuie să arătăm că de exemplu, principiul prezumției de nevinovăție se aplică numai până la rămânerea definitivă a unei hotărâri penale, astfel că el nu mai este aplicabil în faza de punere în executare a unei hotărâri penale.

Așa cum se arată și în expunerea de motive a Codului de procedură penală, premisa majoră avută în vedere la construcția Codului a fost aceea că un proces penal echitabil, desfășurat într-un termen rezonabil, nu poate fi asigurat fără așezarea acestuia pe pilonii unor noi principii care, alături de cele clasice, să oblige organele judiciare la îndeplinirea unei justiții penale independente și imparțiale, în măsură să instaureze în opinia publică respectul și încrederea în actul de justiție. Aceste noi principii reprezintă reguli generale prezente în legislațiile din statele Uniunii Europene care stau la baza procesului penal modern, reguli a căror valabilitate și eficiență au fost verificate de practica judiciară și de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Astfel, au fost inserate 12 principii față de cele 9 din vechea lege, menționând aici cu titlu de exemplu cel referitor la separarea funcțiilor judiciare prevăzut de art. 3 C. pr. pen. care arată în ce constă funcția de urmărire penală, cea privitoare la drepturile și libertățile fundamentale în cursul urmăririi penale (prin judecătorul de drepturi și libertăți), de verificare a legalității trimiterii sau netrimiterii în judecată (prin procedura de cameră preliminară) și de judecată (de către instanțele de judecată).

Trebuie arătat că aceste principii translatează ca un fir roșu toate normele procedurale, ele trebuind respectate în toate fazele procesului penal, iar din analiza lor rezultă numeroasele conexiuni existente între acestea, dar și cu privire la alte principii procesuale care se regăsesc în normele procedurale.

Așa cum se arată în dispozițiile art. 21 din Constituția României și în dispozițiile generale ale Legii nr. 304/2022 privind organizarea judiciară, orice persoană se poate adresa justiției și trebuie să aibă dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil, de către o instanță imparțială și independentă, constituită potrivit legii. Procedura judiciară se desfășoară în limba română, iar justiția se realizează în mod egal pentru toți, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, opinie, avere, origine ori alte criterii discriminatorii.

Secțiunea I

Principiul legalității procesului penal

Din lecturarea dispozițiilor procedurale rezultă că procesul penal este o activitate reglementată de lege, având ca scop realizarea justiției penale.

Principiul cuprinde aici legalitatea procesuală prin care se realizează justiția penală, fiind diferit de legalitatea substanțială ce se referă la incidența principiului fundamental al legalității incriminărilor și sancțiunilor de drept penal.

Principiul legalității procesului penal este prevăzut în art. 2 C. pr. pen. și specifică faptul că procesul penal se desfășoară potrivit dispozițiilor prevăzute de lege. Se impune astfel respectarea dispozițiilor din Constituția României prevăzute în art. 1 alin. (5) potrivit cărora „respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie” dar și a dispozițiilor prevăzute la art. 23 alin. (12) și anume „*nicio pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii*”. Un act de procedură penală este considerat legal doar dacă a fost îndeplinit conform normelor prevăzute de legea procesual penală.

Așa cum s-a pronunțat și Curtea Constituțională într-o decizie¹, una dintre garanțiile cele mai puternice pentru asigurarea îndeplinirii actelor procesuale și procedurale potrivit prescripțiilor legii o constituie sancțiunea procesual penală, care constă fie în pierderea unor drepturi procesuale, fie în lipsirea de valabilitate a actelor procesuale și procedurale ori a măsurilor procesuale dispuse sau efectuate cu încălcarea condițiilor impuse de norma de procedură. Sancțiunile privind nerespectarea termenelor procedurale derivă din principiul legalității procesului penal, enunțat de art. 2 C. pr. pen. și consfințit prin dispozițiile art. 23 alin. (12) din Legea fundamentală, și sunt reglementate în cuprinsul normelor procesual penale ale art. 268 alin. (1)-(3), și anume: decăderea din exercițiul unui drept, nulitatea actului făcut peste termen și încetarea unei măsuri procesuale temporare.

Facem precizarea că deși legiuitorul nu specifică în mod clar dacă acest principiu se aplică pe durata întregului proces penal, atât în literatura de specialitate, cât și practica judiciară s-a arătat faptul că principiul legalității se aplică în toate etapele procesuale ale procesului penal, inclusiv în procedura căilor extraordinare de atac sau de punere în executare a hotărârilor penale.

În dreptul procesual penal principiul *nulla justitia sine lege* presupune respectarea anumitor cerințe, cum ar fi²:

- înființarea prin lege a organelor judiciare, unde este reglementată strict atât competența, cât și activitatea acestora;
- respectarea pe tot parcursul procesului penal de către organele judiciare a normelor procesual penale, cât și a celorlalte norme ce au legătură cu procesul penal;
- respectarea drepturilor procesuale tuturor participanților și folosirea numai a metodelor admise de lege (exemplu: principiul loialității administrării probelor art. 101 C. pr. pen.);
- toate actele procesuale sau procedurale trebuie să respecte în conținutul lor formele stabilite de lege;
- trebuie asigurat controlul judiciar și a supravegherii judiciare pentru respectarea normelor procedurale.

Așa cum a precizat și Înalta Curte de Casație și Justiție într-o decizie³, principiul legalității subsumează totalitatea regulilor și normelor procesuale și substanțiale și are consacrare expresă în Codul de procedură penală și legile profesiei.

¹ Curtea Constituțională, dec. nr. 336/2015, publicată în M. Of. nr. 342 din 19 mai 2015.

² Gr. Theodoru, *op. cit.*, p. 75.

³ ICCJ, s. pen., dec. nr. 216 din 14 iunie 2016, www.scj.ro.

Acest principiu îl regăsim și în competența judecătorului de cameră preliminară care, fiind investit cu actul de sesizare, verifică *legalitatea* trimiterii în judecată dispusă de procuror și *legalitatea* administrării probelor și a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală (art. 342 C. pr. pen.).

Principiul legalității se răsfrânge și asupra măsurilor preventive, atât în procedura de cameră preliminară, cât și în etapa procesuală a judecării pe fond, unde judecătorul verifică *legalitatea* și temeinicia măsurii preventive.

În situația unei soluții de renunțare la urmărire penală, ordonanța procurorului este trimisă judecătorului de cameră preliminară spre confirmare, iar acesta verifică *legalitatea* și temeinicia soluției pe baza materialului din dosarul de urmărire penală.

De asemenea, acest principiu îl regăsim și în procedura reluării în caz de redeschidere a urmăririi penale, când judecătorul de cameră preliminară sesizat în acest sens, verifică *legalitatea* și temeinicia ordonanței prin care s-a dispus redeschiderea urmăririi penale, în procedura în care se face plângere împotriva soluției de clasare [art. 341 alin. (2), alin. (7) pct. 2, alin. (9), alin. (10) lit. b) C. pr. pen.], dar și la judecarea recursului în casație când instanța este obligată să verifice *legalitatea* hotărârii atacate (art. 447 C. pr. pen.).

În situația în care se încalcă anumite dispoziții legale, în Codul de procedură penală sunt reglementate o serie de sancțiuni cum ar fi: nulitățile (art. 280-282 C. pr. pen.), excluderea probelor nelegal sau neloial administrate (art. 101-102 C. pr. pen.), nelegalitatea măsurilor preventive [art. 242 alin. (1) C. pr. pen.], inadmisibilitatea unor cereri, inadmisibilitatea în cazul căilor de atac [art. 421 alin. (1) lit. a), art. 425¹ alin. (7) pct. 1 lit. a) C. pr. pen.] sau chiar când se aplică o amendă judiciară.

Ca o sinteză a celor prezentate, putem arăta o decizie a unei curți de apel care a motivat că principiul legalității presupune, pe de o parte, realizarea activității procesuale numai prin intermediul organelor judiciare prevăzute de lege, în compunerea și limita atribuțiilor stabilite, doar în acest mod fiind asigurată protecția persoanelor împotriva ingerințelor autorităților judiciare în drepturile și libertățile garantate de lege, dar și exigența dreptului la un proces echitabil.

Pe de altă parte, principiul legalității implică respectarea și de către ceilalți participanți în procesul penal (avocatul, părțile, subiecții procesuali principali, precum și ceilalți subiecți procesuali) a dispozițiilor legale, pentru că aceste dispoziții sunt garanții ale drepturilor, intereselor și îndatoririlor lor procesuale.

Cu toate acestea, înscrierea în lege a obligației desfășurării activității în conformitate cu prevederile legii de către toți participanții la procesul penal nu este suficientă pentru realizarea legalității procesuale, motiv pentru care au fost instituite sancțiunile procesuale.

Actualul Cod de procedură penală prevede în mod explicit trei feluri de sancțiuni procesuale: inadmisibilitatea [spre exemplu, art. 67 alin. (2) și (5), art. 72 alin. (7), art. 421 pct. (1) lit. a); art. 425¹ alin. (7) pct. 1 lit. a); art. 431; art. 440; art. 459; art. 468, art. 559 alin. (5) etc.]; decăderea [art. 268 alin. (1)] și nulitatea [art. 280-282], însă doctrina recunoaște și sancțiunea inexistenței.

Mai mult, având în vedere faptul că majoritatea regulilor de procedură penală au caracter de *nuda percepta* [de regulă, norma procesual penală cuprinzând doar dispoziția (perceptul), ipoteza, dar mai ales sancțiunea, fiind doar deduse sau incluse în alte norme], în literatura juridică de specialitate a fost construită doctrina sancțiunilor virtuale, în condițiile în care nu există reguli de procedură penală care să nu fie întregite în conținut cu una sau mai multe

sanțiuni procesuale, sanțiuni care, nefiind prevăzute în mod explicit în dispozițiile legale de aplicabilitate generală, decurg în mod implicit din natura imperativă a dispoziției.

În doctrină (N. Giurgiu, *Cauze de nulitate în procesul penal*, Ed. Științifică, București, 1974) s-a arătat în mod întemeiat că, deși urmăresc același scop, al asigurării legalității actelor procesuale și procedurale, sancțiunile procesuale se diferențiază prin caracterul, condițiile și efectele lor. Astfel, dacă realizarea actelor procesuale sau procedurale în lipsa aptitudinii organului judiciar sau a persoanei de la care provine actul, ori în lipsa manifestării de voință a persoanei îndrituite să-l efectueze va atrage inexistența acestuia, îndeplinirea actelor cu nerespectarea termenelor prevăzute de lege va atrage sancțiunea decăderii din exercițiul dreptului de a mai îndeplini actul. Înfăptuirea unor acte neadmise de lege va atrage sancțiunea inadmisibilității, iar nerespectarea dispozițiilor legale, prin omisiunea sau cu încălcarea formelor prescrise de lege pentru îndeplinirea actelor procedurale ce are drept consecință producerea unei vătămări care nu poate fi înlăturată decât prin desființarea actului va atrage sancțiunea nulității, sancțiune care are caracterul de remediu procesual.

În mod constant în literatura juridică de specialitate s-a apreciat că inadmisibilitatea este acea sancțiunea care în cele mai multe cazuri are caracter virtual și care constă în lipsirea de efecte a unui act procesual/procedural pe care legea nu-l prevede ori îl exclude, precum și a unui act procesual/procedural prin intermediul căruia a fost exercitat un drept procesual ce a fost îndeplinit și epuizat anterior, printr-un alt act procesual sau procedural.

Această sancțiune, indiferent dacă este explicită sau virtuală, poate viza atât actele organelor judiciare (de pildă, actele procurorului în faza camerei preliminare sau a judecății), cât și cele ale părților, persoanei vătămate sau a oricărui alt subiect procesual.

Literatura juridică relevantă este unanimă în a considera că inadmisibilitatea este o sancțiune procesuală distinctă de cea a nulității sau decăderii, în special datorită efectelor sancționatorii pe care le produce, câmpul său de aplicare fiind mai larg decât al celorlalte sancțiuni procedurale. Astfel, dacă nulitatea și decăderea asigură legalitatea funcțională a regulilor de procedură penală, prin eliminarea actelor procesuale care nu au fost îndeplinite în termenul prevăzut de lege, ori cu respectarea regulilor procesuale, inadmisibilitatea asigură legalitatea constitutivă a regulilor de procedură penală, conducând la eliminarea din procesul penal a acelor manifestări care nu sunt încuviințate de lege, inadmisibilitatea privind aspectul constitutiv (baza legală), iar nu aspectul instrumental (regularitatea formală) a actelor procedurale.

Mai mult, spre deosebire de nulitate, care trebuie întotdeauna invocată și declarată, iar în unele cazuri poate fi acoperită prin voința părților, inadmisibilitatea este o sancțiune procesuală inevitabilă, nefiind permis să se dea eficiență unei manifestări pe care legea nu o încuviințează, inadmisibilitatea existând și atunci când legea încuviințează o anumită manifestare procesuală, dar o limitează în mod obiectiv la anumite cazuri și situații sau, subiectiv, numai la anumite persoane.

Cu toate acestea, deși deosebite ca natură și funcție procesuală, inadmisibilitatea și nulitatea pot acționa uneori în mod concomitent, cea mai frecventă situație a unei astfel de acțiuni convergente întâlnindu-se în materia exercitării căilor de atac, atunci când, deși încălcarea unor condiții relative la sesizare ar atrage nulitatea absolută, exercitarea sesizării făcându-se în condiții de inadmisibilitate (din lipsă de legitimitate procesuală a persoanei care exercită calea de atac, din lipsa încuviințării obiective a căii de atac) sancțiunea pronunțată de instanța de control judiciar va fi cea a respingerii căii de atac ca inadmisibilă, impunându-se și precizarea că, în caz de concurs între cele două sancțiuni prevalează

inadmisibilitatea, pentru că atrage nu numai invalidarea actului oprit, dar împiedică și refacerea acestuia¹.

Secțiunea a II-a **Principiul separării funcțiilor judiciare**

Acest principiu a fost preluat după modelul Codului de procedură penală francez și este prevăzut în art. 3 unde legiuitorul arată că în procesul penal se exercită patru funcții judiciare și anume: funcția de urmărire penală, funcția de dispoziție asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei în faza de urmărire penală, funcția de verificare a legalității trimiterii ori netrimiterii în judecată și funcția de judecată.

În literatura de specialitate² au apărut opinii conform cărora în mod regretabil funcția de apărare nu a fost prevăzută în mod expres în art. 3 C. pr. pen. Nu împărtășim acest punct de vedere deoarece dispozițiile procedurale prevăzute în art. 30 C. pr. pen. arată în mod expres care sunt organele judiciare, iar printre acestea nu figurează și avocatul, acesta fiind prevăzut în art. 31 în care se arată că avocatul asistă sau reprezintă părțile ori subiecții procesuali în condițiile legii. Funcția de apărare este separată de activitatea organelor judiciare, fiind suficiente dispoziții legale care prevăd această activitate și am enumera aici: art. 24 din Constituție, unde dreptul la apărare este garantat în tot cursul procesului, art. 6 par. 3 lit. c) din CEDO, Directiva nr. 213/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale, precum și Directiva UE 216/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale, dispozițiile Legii nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat, cât și dispozițiile prevăzute în Capitolul IV privind avocatul, asistența juridică și reprezentarea, art. 88-96 C. pr. pen.

Prima funcție judiciară și anume **cea de urmărire penală** se referă la activitatea procurorului și a organelor de cercetare penală constând în strângerea probelor necesare (acele activități de descoperire, conservare, de adunare a probelor) pentru a constata dacă sunt sau nu temeiuri pentru a se dispune trimiterea în judecată. Această funcție judiciară este strâns legată de dispozițiile art. 285 alin. (1) C. pr. pen. unde sunt prevăzute situațiile referitoare la obiectul urmăririi penale și anume „*strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată*”, cât și de dispozițiile prevăzute la art. 56 și 57 C. pr. pen. referitoare la competența procurorului și competența organelor de cercetare penală.

De asemenea, potrivit art. 299 C. pr. pen., procurorul supraveghează activitatea organului de urmărire penală, astfel ca orice infracțiune să fie descoperită, iar persoanele care săvârșesc infracțiuni să fie trase la răspundere penală. Procurorul pentru exercitarea acestei funcții de supraveghere conduce și supraveghează activitatea organelor de urmărire penală, astfel ca toate actele de urmărire penală să fie făcute cu respectarea dispozițiilor legale.

---

¹ C. Ap. Oradea, s. pen. și pt. cauze cu minori, dec. nr. 410/2019 din 11 septembrie 2019, www.lege5.ro.

² M. Olaru, C. Marin, *Drept procesual penal – Partea generală*, ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 40.